

יהי רצון והסכמים

בברכת השחר, אנו חותמים בבקשת "יהי רצון מלפניך". ומפרטים שהקב"ה יעתר לבקשותינו הנוגעות לשיפור תכונותיה של הסביבה, מולה אנו חיים, ואיתה אנו מתמודדים.

התפילה היא תפילת רבי, רבי יהודה הנשיא, ראש ישראל, מקורה בתלמוד (ברכות טז).

הנוסח בסדורים הספרדים הוא:

"יהי רצון מלפניך, ה' אלוהי ואלוהי אבותי¹, שתצילני היום ובכל-יום:

מעזי פנים ומעזות פנים.

מאדם רע.

מיצר הרע.

מחבר רע.

משכן רע.

מפגע רע.

מעין הרע ומלשון הרע.

מדין קשה ומבעל דין קשה

בין שהוא בן ברית. ובין שאינו בן ברית."

בקשה זו, הנאמרת מדי יום, על ידי כל העם, ראויה היתה להיאמר, להערכתנו, על ידי המנהיגים בעיקר. ונפרט בעזרת השם את הכוונות שיש לשמור בעת אמירת הבקשה.

משום שאיננו מוכנים לקבל, שרבי יהודה הנשיא, התכוון לצדודית של הסביבה החברתית של המוני עם ישראל.

לא נראה, במחילה, שיש מקום לנסח קטגוריה, כל כך חמורה, על החברה בה אנו חיים. אם אנו ערבים זה בזה, הכיצד נטיל דופי בעמנו? ונזכיר בין הסובבים אותנו, אנשים רעים וחטאים, המאיימים על שלמות החברה ושלומה, היתכן?

ולכן, אם נקבע, שתפילה זאת תִאָמַר בכוונה על ידי המנהיגים, הרי היא מיועדת אל מול זולתנו, הגויים אשר סביבותינו. המון העם המשתתף בתפלה יביע אהדה למנהיגיו, אהדה ישראלית אופינית לכל התפלות.

הבקשה מפרטת את הנושאים המאיימים ומפניהם מתבקשת ההצלה ("שתצילנו"):

1. **מעזי פנים ומעזות פנים:** המנהיגים נזקקים, כדי לקיים את אחריותם לעמם, לשאת ולתת עם שוחרי זדון או שכנים חורשי רע או ידידים בכוח. כאשר נושאים ונותנים, כדי לקיים הסכם ידידות או הסכם שלום, יכול הצד שכנגד לגלות, בהצגת טעונו, עזות פנים וחוצפה, בדרישותיו. ביסוד הדבר טמון עקרון של משא ומתן שמניח שפשרה עם העמדה הקיצונית תהווה הצלחה לצדדים, כי הם התחילו בקצה כל כך קיצוני שהוא בשפתנו חוצפה. אך בתורת המשא והמתן מקובל הדבר וממנו ניושע בתפילתנו.

2. **מאדם רע:** המנהיגים המנהלים את צוותיהם, צריכים להנחותם לבקש מידע על מי שמאיישים את הנציגות של יריבינו במשא ומתן יצילנו הקב"ה מידם. אם אדם רע בינותם, יצילנו ממנו.

היום ניתן בידנו כלי ידע שמאפשר לזהות תכונותיו הרעות של כל אדם. ותפילתנו היא תמיד שלא יאייש אדם רע את הנציגות של יריבינו, הבאים איתנו במשא ומתן.

3. **מיצר רע:** נקדים ונאמר, שאין ליצר הרע מקום בסדרה הכוללת בני אדם. יצר הוא חלק רוחני בגוף האדם, לכן אם נרצה לצרף אותו לסדרה האנושית, נציע כי הנוסח יהיה "צָר רָע", אויב רע. אם מולנו, מול נציגינו, שנושאים ונותנים, מזדהה אויב רע, ברור שנשטח בקשתנו להעבירו מן העולם, כי טוב לא יצמח ממשא ומתן איתו. וכל מאמץ לשאת ולתת עם צר רע יהיה לשוא. ככתוב וכשגור: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם; וְאֵין, שְׁלוֹם." (ירמיהו ח 11). או "אֵין שְׁלוֹם אִמֵר ה' לְרָשָׁעִים" (ישעיהו מח, 22)

4. **מחבר רע:** חבר בעברית הוא רָע, וְרָע הוא בניקוד אחר רָע. לכן חבר אינו יכול להיות רָע. רָעִי ואהובי לא יכול לקבל תואר של רוע לב, אלא של רעות וחבה. אם נחשב מאן דהוא כחבר, אי אפשר שנגדירו כְרָע (בקמץ) אלא כְרַע (בצירה).

(איור: איתן אביבי)

5. **משכן רע:** עצם ההגדרה של שכן רע, בקטגוריות האלה, מצביעה בעליל, שאין מדובר פה בשכנות מגורים של דיירים, אלא בשכנות לאומית; שכנות של מעבר לגבול. אם נזדמן חלילה לאדם מן הישוב, שאחד משכניו (בשכונתו) איננו טוב אליו ברור, שהפתרון יהיה חד וחלק, החלפת מקום מגורים. אולם לגבי שכן מן הגבול, אין מה להחליף...מעדיפה כל אומה שיהיו לה יחסי שכנות טובים עם האומות, שבגבולותיה. לכן יש מקום, שהפניה הזאת היא מטעם מנהיגי האומה, המנהלים את יחסי החוץ של המדינה או המופקדים על יחסי החוץ של המדינה.
6. **מפגע רע:** פגע רע הוא מקור להפצת מגיפות ואם הוא מצוי ונפוץ אצל השכנים, נבקש שהפגע ישאר בגבולם. ואלי נוסף ונבקש שיעלם גם משם, משום מדרכי שלום, ונרחיקו ונסירו מעלינו.
7. **מעין הרע:** ביחסים בינלאומיים, נשמרים לעיתים קרובות נושאים בענינים כמוסים, בסוד נצור, מעין הציבור. ביחוד מדובר בהישגים ובהצלחות ביחסי החוץ המדיניים ובשטחים אחרים. וכשם שהראנו ה', הצלחה בקימום היחסים עם שכנים רחוקים, כך יזכנו להצלחות עם הקרובים.
8. **מלשון הרע:** אחד מן היסודות החשובים ביותר של יחסים הוא השפה, הלשון; לשון הדיבור ולשון הכתב. לשון כפי שהביא משלי ח "מִן הַיָּם וְחַיִּים, בְּיַד-לְשׁוֹן". ללמדנו, שהלשון יכולה להוות נשק גורלי תלוי בטיב השפעת הלשון. ברור, שנייחל ללשון הטוב, אך קשה יהיה המצב, אם היא לשון הרע. אם היא לשון, שגורמת לרע. איבר הפה, הלשון, אינו מקבל כינויים של טיבו: טוב או רע, אלא הטיב תלוי במוצא פי האדם. לשון בלתי מדויקת או בלתי מחושבת או לשון בלתי מובנת, אינן ראויות לעלות על דל שפתיים של מנהיגים ונשיאים, לכן התפילה לבורא עולם היא, שיזכנו לומר לשון הטוב ולהימנע מהיפוכה. יהי רצון, שסינון ובחינה של הדברים היוצאים מפינו, יפיק טובה וברכה והצלחה. הצלה מלשון הרע היא שליטה על הטוב שבלשון.

9. מדין קשה ומבעל דין קשה: אינני חפץ לחרוג מן הקו המנחה אותי, שגם שתי תכונות אלה, שְׁחָד הֵן, עומדות כמכשול ביחסינו הבינלאומיים. לא נאריך להעלות על הדף את הדין הקשה, אומות כביכול מאוחדות מנפנפות נגדנו בכל שעה ושעה. יצילנו שומע תפילתנו מהם ומדינם, שאין דינם דין צדק וכולם בעלי דין קשה, ועומדים לעבור מן העולם. אין האנושות, שוחרת הטוב, סובלתם.

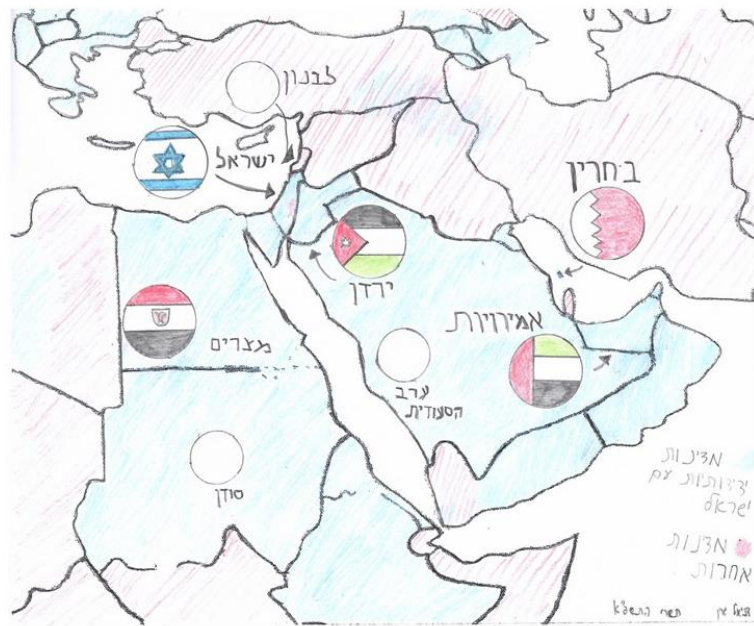
10. בין שהוא בן ברית. ובין שאינו בן ברית: גם כאן המונח בפי העם, מובן כאילו מדובר כאן ביהודי ("בן ברית") או בגוי (כאילו מדובר היה בברית מילה). וכמובן, ברוח הדברים, אין הגדרה זאת תקפה למעמד שתיארנו. אם הכוונה המקורית של התפילה היא תיקון של החברה הישראלית, אז מה פתאום נתקע כאן גוי? ("שאינו בן ברית") אין שום ענין לבדוק אצל השכן את אמונתו ואת דתו. לנו נראה שהכוונה העניינית של "בין שהוא בן ברית. ובין שאינו בן ברית", היא לזולתנו, שכנינו שחתמו איתנו הסכם ברית או שלא חתמו איתנו הסכם ברית. אלה הם בני הברית (הסכם חתום) במקרה שלנו.

אם חתמו איתנו הסכם ברית ואנחנו מרחיבים את סעיפי ההסכם לתחומי שיתוף פעולה מגוונים נוספים, התיאוריה הכללית שלנו עולה יפה. ובאשר לאלו משכנינו, שכנים מחוץ לגבולנו, שאינם בני ברית איתנו, אדרבא נכון לבקש את הבורא להצילנו מרעה, זו או אחרת, ולהיטיב עימנו ועם בני שיחנו ולהשכין הסכמים ידידותיים עם כל מי שנפשו לשלום ולשתוף פעולות.

סכום

זכתה מנהיגות ישראל בימינו, שהקב"ה נעתר לתפילתה וזימן לנו את הסכמי השלום עם יריבים מוגדרים, שהפכום משכן רע לשכן טוב והן המדינות השכנות האלה הן בחזקת אנשי ברית. ונודה לה' כי טוב. טרם הגיעה השעה, שהקב"ה יעתר למבקשי פניו ויסלק את הזדים, הרשעים והרעים ממנהיגות אויבינו, שנותרו מחזיקים בשנאתם אלינו. זכינו ומודים אנו לבורא שמים וארץ, שהרחבנו את חוג חותמי ההסכמים במדינות המזרח המקראי, ואף מחוץ לגבולותיו. נמשיך, מדי יום ביומו, לבקש שיהי רצון מלפני א-לוהינו וא-לוהי אבותינו, שיפרוש עלינו סוכת שלומו, ויבשרנו בשורות טובות ויעריך עלינו ישועות ונחמות.

והגואל – אנא חושה-נא ובוא.

(איור: דניאל גרין)

הערה:

1. אומנם בסידורים ספרדים ישנו שוני בהגדרה אל מי אנו פונים, אלה גורסים שהפונה מייחד אל "א-לוהיו וא-לוהי אבותיו", ואחרים גורסים, ואנחנו תומכים בהם, שהפונים, בלשון רבים, משטחים בקשתם ל"א-לוהינו וא-לוהי אבותינו".